

Blik

SARA VERTONGEN - HET
NIEUWSTEDELIJK

Wie is hier de figurant?

Daphne de Roo

Gezien op 07 oktober 2023

Leuven, Grote Markt en omgeving

Met 'Blik' maakte Sara Vertongen een geëngageerde performance waarin ze je uitdaagt om niet alleen anders naar je omgeving te kijken, maar ook naar jezelf. Dat is confronterend én louterend. De leuke geschiedenisweetjes krijg je er gratis bij.

10 OKTOBER 2023

Drie passanten, meisjes van zo'n 20 jaar, blijven even staan voor ons, fronsend en gefascineerd. We zitten op een tribune op de Leuvense Grote Markt, met lichtgevende koptelefoons op. We zijn daar om te kijken, maar we zitten vooral te kijk. Wie is hier wiens publiek? En hoe kunnen die twee publieken met elkaar verbonden raken? Die vragen staan centraal in 'Blik' van Sara Vertongen, een voorstelling die ze maakte voor Het nieuwstedelijk samen met acteur, schrijver en rapper Rashif El Kaoui en theaterstudenten.

De performance is onderdeel van het festival New Horizons rond de Vlaamse meester Dieric Bouts, die van 1457 tot 1475 in Leuven woonde en werkte. Bouts zocht naar een realistische manier om religieuze taferelen weer te geven. Tegelijk zijn de figuren op zijn werken verstillend en kijken ze dwars door je heen. Zelfs op 'De marteling van de heilige Erasmus' (ca. 1460) blinkt iedereen uit in zelfbeheersing, alsof Bouts elk greintje drama overdreven vond. Verwacht ook van *Blik* geen groot pathos, maar Vertongen zoomt wél in op het innerlijk leven van haar personages. De vraag is alleen: wie zijn die personages?

Het is o zo herkenbaar, ook ik stond daar eenzaam te trillen bij mijn inschrijving,

'Blik' begint met een gidsbeurt langs de vergeten figuren in de geschiedenis van Leuven. In kleine groepjes gaan we op pad. Iedereen draagt een koptelefoon en elke gids heeft een microfoon en een smartphone waarmee die de groep audiofragmenten laat horen. Onze gids is Emiel, een vlotte, grappige en opvallend goed geklede geschiedenisstudent (gespeeld door Joram Haesebeert). Ah, zo eentje die jaren meedoet aan het studententheater en nadien aan het

Sint-Lukas zijn roeping als acteur achterna gaat, denk ik.

'Zeg het als ik te snel wandel, hé', zegt Emiel, terwijl hij richting de Naamsestraat rent. Niemand durft, we snelwandelen hem achterna. Onze eerste halte: de enorme clash tussen café 't Moorinneken, waar een zwarte buste met slavenketting de gevel siert - of beter: ontsiert - en het Leuvense Stadhuis, waar de nis van Leopold II leeg is. Ze wilden het beeld eerst omdraaien, zodat Leopold een gestrafte schooljongen zou lijken, maar het paste er niet in. Nu ligt het beeld stof te verzamelen in de kelder. 'Waarom halen we ons koloniaal verleden aan de ene kant van de straat weg en zetten we het aan de andere kant *in the picture?*', vraagt Emiel. 'Hebben de dure cocktails bij 't Moorinneken daar iets mee te maken?' Weer durft niemand iets te zeggen.

Verderop, aan de Universiteitshallen, speelt Emiel het moment van zijn inschrijving na. Hoe hij dreutelde in de deuropening. Hij was de eerste uit zijn familie die kon gaan studeren en de enige van de jonge inschrijvers die alleen kwam, tussen alle vaders in chique hemden en moeders op witte hakjes. Het is zo herkenbaar, ook ik stond daar eenzaam te trillen bij mijn inschrijving, en voelde me mijn hele studententijd te sjofel. Maar net als ik afgeleid raak door mijn herinneringen, sluit een bewaker van de KU Leuven de grote houten deur. Hij duwt Emiel nog net niet naar buiten. Het is haast te poëtisch om waar te zijn. Neemt de bewaker deel aan de performance? Wat is er allemaal geënceneerd?

Vanaf dat moment bekruipt me een 'Matrix'-gevoel. Als Emiel een personage is, wie dan nog? Wandelen er acteurs mee? En leidt onze gids ons met opzet langs een reeks gesloten poorten, of niet? Het beeld van priester en natuurkundige Georges Lemaître bevindt zich achter slot en grendel, de Kaghzi Hemelglobe is ingepakt in een houten box, en we kunnen niet eens in de buurt komen van dichter Albert Giraud. Dezelfde bewaker duikt nog eens op en dezelfde fietsende rechten- of economiestudent verstoort twee keer de wandeling. De tweede keer leidt dat tot een ruzie met Emiel, die luid vloekt op studenten die anderen alleen zien als ze in hun weg lopen. Toegegeven, het had beter gewerkt als iemand anders Emiel van zijn sokken had gereden. Doordat we de jongen eerder hebben gezien, kunnen we de ruzie niet echt serieus nemen.

Hoewel doorspekt met leuke feitjes, is Emiels gidsbeurt verre van klassiek. Hij neemt ons mee in zijn worstelingen en reflecties. En niet alleen door zijn verhalen kijken we anders, ook omdat we niet weten wat echt of nep is, zijn we extra alert. Door de koptelefoons raken we meer verbonden met onze gids, want we horen vooral zijn woorden terwijl het straatlawaai is weggefilterd. Tegelijk lokken we veel nieuwsgierige blikken van anderen. Met een verhoogd bewustzijn lopen we door de Naamsestraat. Toch missen we van alles, beseffen we als Emiel een volgend audiofragment afspeelt. 'Wie heeft u aangekeken?', klinkt het, 'en wie heeft u niet gezien?' Het is confronterend, ik weet al te goed welke blikken ik mijd: die van een dronken herrieschopper, die van iemand die ons iets verkopen wil ... Soms is dat uit zelfbescherming, vaak omdat ik denk: nu niet.

Eens terug op de tribune zijn we veranderd: we zien de passanten op een andere manier dan de eerste keer. De audiogids vertelt over enkelen van hen. Niet alleen over hun situatie, ook over hun gedachten en toekomst. Enkele woorden volstaan, je verbeelding vult de rest in. 'Die twee vrouwen daar? Ze worden een koppel, maar ze weten het nog niet.' We dromen mee. Des te harder komt het aan als we even later met onze neus op feiten gedrukt worden. 'Dezelfde takeaway-fietser passeert nu al voor de vierde keer, had u dat gezien?' Nee, ik

niet, en ik schaam me: Emiel vertelde al hoe zijn medestudente hem niet herkende toen hij bij haar een pizza kwam bezorgen. Toch bleef de jongen in zijn oranje jasje een deel van de achtergrond voor mij, tot viermaal toe.

Bij momenten heeft 'Blik' zelfs iets weg van 'Rhythm 5' van Marina Abramovic, waarin de artiest wacht tot het publiek haar zal redden. Zo zien we performer Anissa Zahi met veel moeite een kartonnen doos over de grond slepen, met twee grote Ikea-zakken aan haar schouders. Moeten we te hulp schieten? Gelukkig wordt de situatie voor ons niet zo prangend als voor het publiek van Abramovic. Niet alleen is Zahi niet in levensgevaar, ook vragen minstens twee passanten of ze kunnen helpen, hulp die ze lachend afwijst. Oef, dit is toch nog het Leuven uit mijn studententijd. Want dat eenzame, onhandige gesjouw ken ik al te goed, maar die helpende passant ook.

Die behulpzame Leuenaar, daar gaat 'Blik' soms aan voorbij. Ja, ik heb Leuven ook ervaren als een rijkeluisstad, waar kotenmagnaten haast elk stukje grond opkopen om luxe studio's te bouwen. Een stad waar veel individuen verloren lopen in individualisme, van anderen én van zichzelf. En ja, het is waar dat wanneer er geen bedelaars in de straat zitten, dat niet betekent dat er geen armoezaaiers zijn. Maar het is ook een stad vol vrijwilligers en sociale initiatieven.

En als Emiel neerzigt op een trapje aan de zijkant van de de Oude Markt en zucht dat het duur is om vrienden te hebben, denk ik: jongen toch, je studeert geschiedenis, ga gewoon naar Fakbar Letteren, waar je gratis drinkt als je tapt. Profiteer van alle gratis films en voorstellingen die je kunt zien in ruil voor wat vrijwilligerswerk. Er is één categorie arme mensen die een rijk leven kan hebben in Leuven, en dat zijn de studenten.

Dat neemt niet weg dat 'Blik' verdraaid goed en slim in elkaar zit. De lichtgevende koptelefoons zijn een goede vondst, de timing is feilloos en de encenering is minimalistisch maar werkt juist daarom zo goed. Voor de apotheose bouwde Mirthe Duquesnoy midden op de Grote Markt een kleine ruimte op met markeringspalen en een grote spot. Iedereen verdient die spot, lijkt ze te willen zeggen, en plots voelt die vroegere onzekere student in mij zich gelouterd. 'Blik' maakt haar belofte van een perspectiefwissel absoluut waar. Langzaam verander je van een toeschouwer in een insider en besef je dat het eigenlijk niet uitmaakt wie de performer is en wie niet. Ook wie Leuven door en door kent, kan er met deze performance iets nieuws ontdekken.